

חלק א': שמות פעולה

שם הפעולה הוא שם עצם מופשט המציין פעולה. הוא קשור למערכת הפועל, יש לו שורש ובניין אך אין לו זמן וגוף.

משקלי שם הפעולה	שמות הפעולה	בניין	פעלים
קטילה	אכילה, _____, _____	_____	אכל, ירד, נשא
	היפרדות, _____, _____	_____	נצמד, נפרד, נקלט
	_____, _____, <u>הסברה/הסבר</u>	_____	הפקיד, הבטיח, הסביר
	סיפור, _____, _____, _____/קבלה	_____	סיפר, ריקד, דילג, קיבל
	_____, _____	_____	התעמל, התנצל

(שירו לפי המנגינה של 'מיפי אל')

קטילה, קטלה שם פעולה בניין פֶעַל

הקטלות, נקטלות שם פעולה בניין נִפְעַל

בנין הפעיל- הקטלה, אקטלה והקטל

קטול קטלה בניין פֶעַל

התקטלות – התפעל

תרגיל 1: מצאו לכל שם פעולה: פועל בעבר נסתר, שורש, בניין, משקל, שם פועל,

1. פְּלִיטָה - הפְּלִיטָה של גזי החממה משפיעה על שינויי האקלים.

פלט	פל"ט	פעל (קל)	קטילה	לפלוט
-----	------	----------	-------	-------

3. נְשׁוּבֵשׁ - הנְשׁוּבֵשׁ בקליטת הטלוויזיה נגרם בגלל הסערה.

--	--	--	--	--

5. הַתְּבַשְׁלוֹת .

--	--	--	--	--

6. הַרְגָּשָׁה - הַרְגָּשָׁה של הקור העז גרמה לי להישאר בבית.

--	--	--	--	--

7. מְצוּי - הגעתי למְצוּי מוחלט של כוחותיי.

--	--	--	--	--

8. הַמְּנַעוֹת - הַמְּנַעוֹת שלו מלהשתתף במסיבה הפתיעה את כולם.

--	--	--	--	--

9. הַשְּׁתַּנּוּת - הַשְּׁתַּנּוּת זו הפיכה למשהו אחר.

--	--	--	--	--

10. פְּרִיחָה - הפְּרִיחָה של פרחי הבר בצפון מרהיבה במיוחד.

--	--	--	--	--

11. הַזְּדַמְנוּת - הַזְּדַמְנוּת לטייל בחו"ל הגיעה בזמן המתאים.

--	--	--	--	--

12. נְשָׁגוּר - הנְשָׁגוּר של החללית לירח היה הישג משמעותי.

--	--	--	--	--

13. מְשִׁיכָה - המְשִׁיכָה של המגנט לברזל היא תופעה מעניינת.

--	--	--	--	--

14. הַדְּבָקוֹת - הַהֲדָבְקוֹת בְּבוֹרָא מְצוּיָה בְּקֶרֶב הַחֲסִידִים.

--	--	--	--	--

15. הַפְּלָגָה - הַהֲפָלְגָה בֵּים הַתִּיכּוֹן הַיִּתֵּה חוּוּיָה בְּלִתִּי נִשְׁכַּחַת.

--	--	--	--	--

תרגיל 2:

שמות פעולה רבים מציינים לא רק את הפעולה אלא גם את תוצאת הפעולה.

על המילים המודגשות שם פעולה אות תוצאת הפעולה.

- הם החלו ב**ריהוט** הבית רק כשנכנסו לגור בו. את כל ה**ריהוט** הם קנו בארץ.
- **איור** הספר הופקד בידי אומנית מוכשרת, והספר זכה ב**איורים** מאירים עיניים.
- ה**החלטה** הייתה קשה, אבל בסוף התקבלה ה**החלטה** הנכונה.

תרגיל 3 שאלות בגרות:

1. לפניכם שלושה שמות פועל. כתבו לייד כל שם פועל שם פעולה מאותו השורש

בבניין פיעל

לְבַטֵּא _____

לְהַפִּיר _____

לְהַשְׁתַּנּוֹת _____

2. לפניכם שמות פעולה מודגשים. מצאו לכל שם פעולה שורש, בניין ומשקל.

הַקְשָׁבָה _____

הַבֵּט _____

הַפְּחֹת דַּעַת _____

הַתְּנַגְּחוֹת _____

הַדְּבָרוֹת _____

3. מצאו את שם הפועל של המילים המודגשות

מְחַמָּאָה _____

מְחַאֵת המוּנִים _____

מְחִיאֵת כֶּף _____

4. לפניכם שמות פועל מן השורש י/וצ"ר.

כתבו את שם הפעולה של כל אחד משמות הפועל.

לִיצַר _____ לִיצֹר _____

5. לפניכם שלושה שמות פעולה.

לצד כל מילה כתבו את שם הפועל המתאים לכל שם פעולה.

גִּישָׁה _____ הַגִּישָׁה _____ הַנְּגִישָׁה _____

6. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה .

קראו את המשפטים, וענו על הסעיפים שאחריהם.

- ההצלחה **מעידה** על ההשקעה _____ .
 - **מעידה** וכישלון הן תחנות בדרך להצלחה. _____ .
- א. מבין המילים המודגשות הקיפו את המילה שהיא שם פעולה.
- ב. מן השורש של המילה המודגשת שלא הקפתם גזרו שם פועל.
- _____
- ג. ציינו את הבניין של המילה שכתבתם. _____

7. לפועל **נועצת** יש שתי משמעויות שונות .

כתבו את שתי המשמעויות של הפועל, ולכל משמעות כתבו שם פעולה משורש זה.

המשמעות: _____

שם פעולה: _____

המשמעות: _____

שם פעולה: _____

8. לפניכם ארבע מילים מודגשות שנגזרו מן השורש ש-ל-ח.

שְׁלוּחַ , שְׁלִיחוֹת, הַשְּׁתַלְחוֹת, שְׁלִיחָה

• איזו מבין ארבע המילים המודגשות אינה נוטה במשקלי שמות הפעולה? הקיפו אותה.

• ציינו מעל כל אחד משלושת שמות הפעולה את הבניין שלו.

ציינו ליד כל אחד מן המשפטים את המשקל של המילה **שְׁלִיחָה** המודגשת בו.

השְׁלִיחָה של חבילות מחו"ל נעשתה נפוצה. משקל: _____

חברתי היא **שְׁלִיחָה** בלונדון מטעם הסוכנות היהודית. משקל: _____

9. לפניכם משפט ובו מודגשת המילה **קְבָלָה** פעמיים .

הקיפו את המילה **קְבָלָה** שמשמעותה היא שם פעולה.

באתרים רבים מאפשרים לצרכן לבטל את העסקה בתוך 14 יום מיום ה**קְבָלָה** של המוצר, בתנאי

שהצרכן מציג חשבונית או **קְבָלָה** המעידות על העסקה ועל הסכום ששולם בה.

10.א. לפניכם קטע ובו שמות פעולה מודגשים.

בתורה שבעל פה יש סוגיות רבות העוסקות ב שמירה על איכות הסביבה, הרחקת נזיקין של ראייה, רעש, זיהום ושמירה על הנוף. דוגמה לשמירה על איכות החיים והסביבה יש בציווי על בניית ערי הלוויים .

נאמר בתורה שיש לבנות סביב העיר מגרש ריק של אלף אמה, שמטרתו הוספת נוי לעיר ואוויר צח .

בהלכה יש אסור על הקמת מבנה תעשייה בתוך העיר שעשוי לפגוע באיכות האוויר והסביבה.

סמנו את כל שמות הפעולה בקטע. מעל כל שם פעולה כתבו את הבניין

ב. מן השורש של המילה **הקמה** כתבו שני פעלים בבניין התפעל, יחיד

אחד על דרך השלמים: _____

ואחד על דרך הגזרה של המיל הקמה: _____.

11.מה השורש והבניין של שם הפועל **להודות**: _____

מצאו שם פעולה לשורש יצ"א בניין הפעיל: _____

מצאו שם פעולה לשורש י/ור"י/ה בניין הפעיל: _____

מצאו שם פעולה לשורש י/ונ"י/ה בניין הפעיל: _____

מצאו שם פעולה לשורש טע"י/ה בניין הפעיל: _____

12. לעיתים שם הפעולה משמש גם שם עצם.

לפניכם שני משפטים ובהם המילה **זכוי**. הקיפו את המשפט שבו המילה זכוי משמשת שם פעולה.

- הלקוחה הציגה למוכרת את ה **זכוי** שבידה וקיבלה תמורתו ספר.
- השופטים החליטו פה אחד על **זכוי** הנאשם.

13. כשאנשים רוצים להודות על דבר כלשהו, יש האומרים " להוקיר תודה" במקום " ל הכיר תודה".

הטעות נובעת מן הדמיון בצליל ומן המשמעות של הפועל " להוקיר".

כתבו את השורש ואת שם הפעולה של כל אחד מן הפעלים:

להוקיר – שורש: _____ שם פעולה: _____

ל הכיר – שורש: _____ שם פעולה: _____

14. לפניכם צירופים ובהם שמות פעולה מודגשים. כתבו מעל כל שם פעולה את המשקל ואת הבניין.

תקצוב תוכניות קליטה **הושטת** יד לעזרה

שיבה של הפליטים לארצות מוצאם **הסתגלות** לחיים בארץ חדשה

היענות לצורכי המהגרים **בקרה** בגבולות

15. לפניכם שמות פעולה המסתיימים ב-ות.

דחיפות, חברות, סוכנות, שרות, עדות, פיחות, שכנות, דמות, קביעות, תמצות, מקובעות, כמות

א. הקיפו מבין שמות הפעולה את אלה המסתיימים ב-ת' שורשית:

ב. הקיפו את הנכון: השמות שהקפתם ב-א הם - זכר נקבה

ג. מה דרך התצורה של המילים שלא הקפתם? _____

16. במשפטים שלפניכם יש חמישה שמות פעולה.

הקיפו את שמות הפעולה, וציינו מעל כל אחד מהם את הבניין שלו.

- הבקשה שלנו מן התלמיד הייתה סבירה .
- חשוב לשדר הזדהות עם קשיי התלמיד.
- התנגדות לסמכות אינה בהכרח תוצאה של צורך בשליטה.

ב. לפניכם צירוף ובו שם פעולה מודגש.

17. **הטלת** משמעת

ציינו את השורש ואת הבניין של שם הפעולה המודגש.

השורש: _____, הבניין: _____.

15. לפניכם שני שמות פעולה של בניין קל הגזורים משורשים שונים.

ציינו ליד כל אחד מהם שם פעולה מאותו השורש, בבניין הפעיל.

שיבה _____ ; ישיבה _____

חלק ב': חוסר התאם בין בניין הפועל לבין שם

הפעולה¹

1. מצאו את הבניין של הפעלים ושל שמות הפעולה שלפניכם.
נסחו את התופעה הלשונית (הקושי) העולה מניתוח השורשים.
נסו לשער מה הסיבה לתופעה.

קיבץ קיבוץ קיבץ הקבצה

סיפק סיפוק סיפק אספקה

טען טיעון טען טענה

שקל שקילה שקל שיקול

בדק בדיקה בדק בידוק (ביטחוני)

כבש כבישה כבש כיבוש

שיער שיעור שיער השערה

¹ קרינגטון, א"א. (2018). עבודת הגמר: שמות הפעולה בלשון עברית.

2. לפי המבנה של שם פעולה בניין פעל (קטילה),

שם הפעולה של הפועל **אסר** היה צריך להיות _____ (ולא **איסור**).

שם הפועלה של הפועל **חתך** היה צריך להיות _____ (ולא **חיתוך**).

נסו לשער מדוע נוצרו שמות פעולה חלופיים?

3. **פינוי-בינוי**

מה מיוחד בצמד שמות הפעולה פינוי בינוי ?

נסו לשער מדוע נוצר "שיבוש" זה.

4. מצאו את שמות הפעולה לפעלים שלפניכם.

איזו תופעה התרחשה? נסו לשער מדוע.

נשבר _____	נשלח _____
נמסר _____	נבדק _____
נחשף _____	נקרא _____
נפסל _____	נפגש _____
נספר _____	נבחר _____
נקלט _____	נגזל _____

5. השלימו את הטבלה :

הפועל	שם הפעולה	הסבר
אטם	איטום	הפועל בבניין פעל (קל) שם הפעולה בבניין פיעל.
אסף	איסוף	הפועל בבניין פעל (קל) שם הפעולה בבניין פיעל.
דן		
חזה		
רקד		
נהנה		
נועד		
נחקק	חקיקה	בפועל בבניין נפעל, שם הפעולה בבניין פעל (קל).
נכנס		
נכנע		
נפצע		
הסתובב		
השתחרר		
השתמש		
השתעל		
התווכח		
התייאש		
התקלקל		

		נאשם
		התפשר
		התחרט
		בירך
		היגר
		כיבס
		קילל
		שוחח

תשובות: (קרינגטון, א"א. (2018). עבודת הגמר: שמות הפעולה בלשון עברית)

1. בידול משמעות ממילה קיימת ובידול בשימוש : שם פעולה חדש התווסף מאחר שמילה במשקל הסדיר כבר "תפוסה" ועמוסת משמעויות או שנוצר צורך במילה לשימוש ייחודי.
2. רצון למנוע דו־משמעות בתצורה.
3. אולי כדי ליצור דמיון צלילי.
4. ניכרת ממש "בריחה" ממשקל היקטלות כנראה בגלל קושי בהגיה.

